

Motion till riksdagen 2012/13:U21

av **Urban Ahlin m.fl. (S)**
med anledning av skr. 2012/13:112

Nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete i Norden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete inom Förenta nationerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete inom Europeiska unionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete med Nato.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utvecklat nordiskt försvarssamarbete.

Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete i Norden

Samarbetet mellan de nordiska länderna är starkt och vilar på en gedigen folklig förankring. Det nordiska samarbetet berör många olika områden och har bidragit till att göra Norden till en region i världsklass. Vi anser att detta samarbete ska stärkas och utvecklas.

Vi socialdemokrater anser att Sverige ska vara militärt alliansfritt. Vi säger nej till medlemskap i Nato. En modern svensk säkerhetspolitik byggs på ett ökat nordiskt samarbete, en aktiv Östersjöpolitik, ett fördjupat samarbete i EU och ett starkare stöd till Förenta nationerna. Sverige ska inte förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett EU-land eller ett nor-

Fel! Okänt namn på

diskt land och vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas.

De nordiska länderna har en gemensam syn på hur vi ska bemöta de breda säkerhetshot som inte kan lösas enbart, om alls, med militära medel. Efter det kalla krigets slut valde de nordiska länderna olika säkerhetspolitiska lösningar och allianser, men i dag utgör detta inget hinder för de nordiska ländernas samarbete i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Socialdemokraterna lägger stor vikt vid detta samarbete och menar att det bör fördjupas. Det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i Norden måste få en högre prioritet. De nordiska länderna kan tillsammans bidra till säkerhet och stabilitet. Varje nordiskt lands säkerhetspolitiska val måste respekteras. Ett fördjupat arbete där vi tillsammans tar större gemensamt ansvar inom ramen för Nordfco när det gäller övningar, operationer, utbildning och militär förmåga är viktiga framtidsuppgifter. Ett långsiktigt och fungerande försvarsindustriellt samarbete bör inledas. Det är viktigt att bygga vidare på ett förtroendeskapande samarbete kring Arktis och Barents.

När Stoltenberg rapporten om samarbete i säkerhetspolitiska frågor publicerades 2009 handlade den till stor del om frågor där man redan hade ett utvecklat samarbete. Rapporten innehöll också en del nya förslag såsom den nordiska solidaritetsförklaringen, som nu har förverkligats.

Samarbete inom Förenta nationerna

Regeringen nämner i sin skrivelse att de nordiska länderna gärna samarbetar kring deltagande i internationella militära insatser under FN:s ledning. Socialdemokraterna menar att ett nordiskt, även nordisk-baltiskt, samarbete kring deltagande i internationella insatser på FN-mandat är viktigt och har utvecklats genom deltagande i EU:s snabbinsatsstyrkor.

Men insatser som också är ledda av FN är en annan fråga. Den borgerliga regeringen har, sedan den tillträdde, haft så lågt intresse av att Sverige ska bidra till den FN-ledda verksamheten att regeringen i sin skrivelse är tvungen att gå tillbaka ända till 2007 för att hitta en insats att skriva om. Det är beklagligt att den då aktuella gemensamma svensk-norska insatsen i Darfur inte kunde bli av. Men regeringen har haft gott om möjligheter sedan dess att bidra till FN-insatserna, chanser man dock inte har tagit.

Sverige har i dag, trots sin långa tradition av stöd till FN:s fredsbevarande verksamhet, ett historiskt lågt deltagande i insatser som leds av FN. Samtidigt vet vi att det råder brist på personal och utrustning från länder som Sverige i FN-ledda fredsbevarande insatser. Vi socialdemokrater anser att nästa internationella fredsoperation som Sverige deltar i ska vara ledd av Förenta nationerna, och det kan med fördel göras inom ramen för det nordiska samarbetet.

Det är dock positivt att regeringen nämner det nordiska engagemanget för genomförandet av FN:s resolution 1325. Vi vill i sammanhanget dock påpeka

att Sverige bör ta flera konkreta steg för att vässa den svenska handlingsplanen.

En annan viktig fråga är det nordiska samarbetet kring våra respektive kandidaturer till FN:s säkerhetsråd. I dag finns en modell med nordisk rotation. Enligt uppgifter arbetar nu den svenska regeringen på att lägga ner detta samarbete till förmån för en samordning inom EU. Detta är vi socialdemokrater kritiska mot, exempelvis för att det skulle ställa Norge och Island utanför samordningen. Det skulle även med stor sannolikhet minska Sveriges chanser att vara aktuellt för en kandidatur, något som oroar oss eftersom regeringen ännu inte kommit i gång med arbetet inför den svenska kandidaturen till säkerhetsrådet för perioden 2017–2018.

Mot denna bakgrund är det därför anmärkningsvärt att regeringen i skrivelsen nämner att det finns en lång tradition av nordiskt samarbete inom FN och att ”emellanåt stöder vi varandras kandidaturer, som då oftast presenteras som nordiska kandidaturer”. Socialdemokraterna vill att regeringen klargör huruvida Sverige har någon ambition att kandidera till säkerhetsrådet eller inte. Hittills har frågan ställts flera gånger, men regeringen är oss svaret skyldig.

Socialdemokraterna vill i stället öka det nordiska samarbetet i olika FN-sammanhang. Ett sätt att föra upp frågan på den svenska dagordningen är att Sverige utvecklar sin FN-politik genom att utarbeta en FN-strategi för arbetet i FN både som enskild nation, genom EU och i samarbete med de nordiska länderna.

Samarbete inom Europeiska unionen

EU behöver mer av gemensamt uppträdande i viktiga utrikespolitiska situationer för att kunna påverka stormakternas agerande. Vi måste öka EU:s förmåga i det globala samarbetet så att unionen ska kunna vara en progressiv och säkerhetsskapande kraft, inte minst i Förenta nationerna. Socialdemokraterna anser att Sverige ska vara en aktiv och bidragande kraft inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik i EU.

EU:s snabbinsatsstyrkor där Sverige bidragit genom den nordiska snabbinsatsstyrkan, NBG, har skapats för att avhjälpa kriser och humanitära nödlägen. Det finns dock anledning att se över hur användbar och kostnadseffektiv denna modell är. EU:s snabbinsatsstyrkor har aldrig använts, de är mycket kostsamma och de binder upp stora resurser över lång tid.

Vi vill understryka att EU till skillnad från Nato inte är en militärallians. EU ska inte heller i framtiden skapa ett europeiskt försvar. Vi vill att EU stärker sin förmåga att, med medlemsstaternas resurser, bidra till att bevara fred, förebygga konflikter och stärka internationell säkerhet genom civila och militära insatser.

Det har under många år varit en hörnsten i socialdemokratisk utrikespolitik att FN:s säkerhetsråd har ett huvudansvar för internationell fred och säkerhet. EU har utvecklats till en stor global aktör och bör samarbeta med och stödja

Fel! Okänt namn på

FN. Om det förebyggande arbetet misslyckas måste vi vara beredda att även agera för att hindra eller begränsa en krissituation eller konflikt. EU:s medlemsländer bidrar till gemensamma insatsstyrkor för att skapa fred vid kriser i världen. De ska stärkas med civila delar för att tidigt kunna stärka ett samhälles civila grundfunktioner efter en konflikts eller katastrofs akuta fas.

Att stärka EU:s kris- och konflikthanteringsförmåga också utanför EU:s gränser, och ställa den till FN:s förfogande, är en utveckling vi socialdemokrater aktivt har drivit på. Sverige ska fortsatt bidra till dessa förmågor.

Samarbete med Nato

Den svenska militära alliansfriheten har tjänat och tjänar Sverige väl. Vi har genom åren kunnat visa att det går att kombinera ett aktivt ansvarstagande för både vår egen och andras säkerhet med att vara militärt alliansfria.

Sveriges samarbete med Nato har blivit möjligt eftersom organisationen har förändrats sedan det kalla kriget. Nato är en central aktör för europeisk säkerhet och för internationell krishantering. Sverige deltar i vissa FN-mandaterade fredsbevarande operationer som genomförs av Nato. FN ger ofta Nato i uppdrag att utföra fredsoperationer eftersom organisationen har resurser att leda vissa komplicerade insatser. Vårt samarbete med Nato i FN-mandaterade fredsbevarande insatser är viktigt, men samtidigt är vi tydliga med att Sverige inte ska delta i militära operationer som enbart har sin grund i Natostadgans artikel 5 om ömsesidiga försvarsgarantier. Sverige ska dock fortsätta det nära samarbete, i alla frågor utom bindande försvarsförpliktelser, som sedan flera år utvecklats. Internationella operationer blir alltmer krävande och komplexa och det behövs därför en långtgående standardisering och samövning, exempelvis inom ramen för PFF, Partnerskap för fred.

Thorvald Stoltenbergs rapport från 2009 har tidigare omnämnts i motionen. Rapporten innehöll även ett förslag om att de nordiska länderna under en kortare period tillsammans skulle delta i luftövervakningen i och kring det isländska luftrummet. Detta förslag togs inte omedelbart upp men är i dag ett faktum.

Det nordiska samarbetet har på försvarsområdet utvecklats och fördjupats med ökad fart under de senaste åren. Samarbetet ifrågasätter varken de tre Natoländernas deltagande i militäralliansen eller Sveriges och Finlands klara besked att stå utanför Nato.

Utvecklat nordiskt försvarssamarbete

Utvecklingen i såväl Östersjön som i Arktis ställer krav på att i flera dimensioner arbeta för fred och säkerhet. I Östersjön präglas situationen av ökade transporter när det gäller gas och olja, en omfattande färjetrafik, Nord Streamprojektet, miljöförstöring, en ökad militär övningsverksamhet och underrät-

Fel! Okänt namn på

telseinhämtning. Energiflödena i vår del av Europa blir av strategisk betydelse för en rad nationer. Gotlands militärstrategiska roll måste uppmärksammas.

I Arktis ökar det ekonomiska intresset från en lång rad nationer i samma takt som isarna smälter och frigör naturtillgångar. Detta har lett till att samtidigt som de kommersiella intressena ökar så sker motsvarande utveckling på den säkerhetspolitiska sidan. Exempelvis etableras en ny rysk arktisk brigad i Murmanskområdet under 2012.

De nordiska länderna har att förhålla sig till den utveckling som sker i vårt gemensamma närområde. En av de faktorer som särskilt påverkar situationen är det ryska militära förmågeflyft som inletts och kommer att märkas fullt ut någon gång runt 2025. Det handlar om en omfattande modernisering av samtliga vapenslag med uppgradering av kvalitet och kompetens. Under perioden 2011 till 2014 ökar försvarsanslagen med en procent av BNP till 3,9 procent. I såväl Arktis- som Östersjöregionen sker avsevärda förstärkningar.

De nordiska länderna har gemensamma intressen. Detta förändras inte av att Norge, Danmark och Island är medlemmar i Nato och Sverige och Finland är alliansfria. Den gemensamma geografien och värderingsgrunderna gör samverkan naturlig. Länderna i Norden har också särskilda band till de baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen. Den transatlantiska länken och samarbetet inom Europa är också en realitet som ingår i samtliga nordiska länders säkerhetsstrategier. Inom Norden är Nordefco den gemensamma samverkansplattformen inom försvar och säkerhet.

Samarbetet inom Nordefco omfattar i huvudsak fem områden:

- ? Strategisk utveckling
- ? Förmågeutveckling
- ? Human resources och utbildning
- ? Övning
- ? Operationer

Ytterst handlar det om att bygga en långsiktig integration genom att successivt introducera nya samverkansområden. Däremot är inte slutmålet specificerat. Samarbetet är i nuläget inriktat på direkta samordnings- och nyttoeffekter. Sin största funktion har Nordefco hittills haft när det gäller styrkeproduktion och samarbete kring olika internationella insatser. Försvars- och säkerhets-samverkan med de baltiska länderna bör fördjupas.

I dagens situation kan vi se tydliga exempel på att de nordiska länderna i vardagen skapar en gemensam militär kapacitet som stärker samtliga deltagare. Cross Border Training på Nordkalotten där flygflottiljerna i Bodö, Rovaniemi och Luleå kontinuerligt samövar på ett framgångsrikt sätt är ett sådant exempel. En liknande verksamhet har nu startat i södra Sverige där det svenska och danska flygvapnet samövar. Självfallet är detta exempel som har strategisk effekt samtidigt som de leder till integration och utveckling av gemensam militär förmåga. Noterbart i sammanhanget är att Island nu söker stöd av flygvapnet i de övriga nordiska länderna för insatser över isländskt territorium.

Fel! Okänt namn på

Amfibieregementet samövar regelbundet med Finlands motsvarighet. Armén och marinen har deltagit i övningen Cold Response. Såväl på den marina sidan som inom de landbaserade styrkorna kan liknande exempel utvecklas. Sverige bör exempelvis ta initiativ till mer omfattande samnordiska övningar när det gäller arméstridskrafterna. Strävan bör vara att – om möjligt – även involvera de baltiska länderna i sådana.

Både av ekonomiska och säkerhetsstrategiska skäl är det viktigt att prioritera det nordiska samarbetet och se dess viktiga utvecklingspotential. På såväl utbildnings- som förbandssidan kan nordiska lösningar vara intressanta att pröva i en djupare mening. Här kan särskilt den unika kompetens som är kopplad till arktiska förhållanden vara intressant att gemensamt analysera. När det gäller förhållandena i Östersjöområdet kan gemensam amfibiekompetens vara ett intressant område att utveckla. Men det kräver då en stark politisk vilja eftersom frågan måste hanteras med särskild respekt med tanke på frågan om Norge, Danmarks och Islands Natomedlemskap kontra Finland och Sveriges alliansfrihet. De regelverk och lagar som reglerar frågor som rör samverkan av detta slag bör ses över i syfte att underlätta och avbyråkratisera beslutsprocesser som gäller olika samverkansföretag inom Norden.

Att successivt utveckla mer av gemensamhet inom Norden bör vara en tydlig politisk ambition där Sverige intar en offensiv hållning. Långsiktigt kan ett sådant arbete vara en synnerligen verksam väg för att skapa tydliga signaler som är stabiliserande och skapa säkerhet i vår del av Europa. Denna typ av stabilitet kan också ha positiva effekter för att på den civila sidan utveckla och gripa sig an samarbetsprojekt i hela vårt närområde. Samtliga nordiska länder kan för sina egna strategiska säkerhetsintressen ha stor nytta av ett tydligare gemensamt uppträdande i samtliga delar av Norden.

Stockholm den 17 april 2013

Urban Ahlin (S)

Peter Hultqvist (S)

Åsa Lindestam (S)

Peter Jeppsson (S)

Kent Härstedt (S)

Clas-Göran Carlsson (S)

Anna-Lena Sörenson (S)

Eva Sonidsson (S)

Carina Hägg (S)

Tommy Waidelich (S)

Carin Runeson (S)

Olle Thorell (S)

Kenneth G Forslund (S)

Désirée Liljevall (S)